

Kincstári vasércbányák főbejárásai jegyzőkönyve 1892-ből

Sajtó alá rendezte és közreadja: HADOBÁS SÁNDOR

Az 1867. évi kiegyezést követő évtizedekben az illetékes magyar minisztérium irányítása alá került kincstári bányauzemek évente ismétlődő fontos eseménye volt a *bányabejárás* vagy *főbányabejárás*. (A modern időkben „üzemi szemlé”-nek nevezték a hasonló procedúrát.) Általában minisztériumi rendelet nyomán került rá a sor, és a megvizsgált bánya vagy bányacsoport nagyságától függően több napig is eltarthatott. A bejáráson a felettes hatóságok képviselői és a helyi szakemberek tüzetesen felmérték az üzem állapotát, a folyamatban levő munkálatok állását, a termelési kérdéseket, a földtani, szállítási, személyi problémákat, a fejlesztési feladatokat, egyszóval minden lényeges dologra kitértek, amelyek a bánya működésével kapcsolatosak voltak. A bejárás végeztével jegyzőkönyvben rögzítették a tapasztalt tényeket és az észlelt hiányosságokat. Az utóbbiak megszüntetésére és a műszaki fejlesztés érdekében határozatokat is hoztak a bizottságok, melyek szintén bekerültek a dokumentumba. Az abban foglaltak teljesítését azután a következő bányabejárás alkalmával értékelték, ellenőrizték.

A jegyzőkönyvek a bányászattörténeti kutatások érdekes és fontos forráscsoportját képezik, mert mindenre kiterjedő, megbízható adatokat szolgáltatnak a vizsgált bányauzem konkrét időbeli állapotáról. A *Bányászattörténeti Közlemények* korábbi számaiban (VIII., IX.) két részben már publikáltunk egy terjedelmes főbejárás jegyzőkönyvet 1893-ból, mely a kincstár gömöri vasércbányáiról készült, s különösen a vashegyi létesítményeket tárgyalta. Szerencsés módon egy magángyűjteményből most előkerült és a rendelkezésünkre áll az egy évvel korábbi, 1892-es jegyzőkönyv, amely

más bányák mellett szintén a *Vashegy* foglalkozik részletesen. Közlését azért tartjuk érdemesnek, mert a két dokumentum alapján folyamatában követhető az üzem munkája, a vezetés módszere, az ugyanott levő másik bányaüzemmel való együttműködés és a meghatározott feladatok teljesítése.

A 662 m-es *Vashegy (Železník)* tömbje a történelmi *Gömör megyében, Jolsvától* nyugatra, *Szirk, Rákos* és *Turcsok* községek háromszögében terül el. Nevezetessége, hogy a régi *Magyarország* egyik legnagyobb vasérckészletét rejtette, főként 42-46% vastartalmú limonit, valamint sziderit formájában. Az itteni bányászat és vasművesség a 14-15. századtól dokumentálható, de a környéken talált salakhalmokból következtetve még távolabbra is visszanyúlhat. A kincstár az 1730-as években szerzett bányabirtokot a *Vashegyen* az újonnan létesült tiszolci kohó ércellátásának biztosítására. A hatalmas lelőhely más vállalkozók számára is teret adott: egyszerre több irányból, számos kisebb-nagyobb üzemben folyt a termelés. A szóban forgó bányabejárás idejére azonban a kincstár mellett már csak a *Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt.*, a *Heinzelmann-féle vasgyár* és a *Coburg hercegi vasművek* osztoztak a vasérckincsen. A trianoni határok megvonása után a csehszlovák állam kezébe került a volt kincstári bányarész, emellett a magánvállalatok üzemei továbbra is működtek, egészen a második világháború végéig. Az államosítás után, a szocialista érában még mintegy két évtizedig élt a vashegyi bányászat, az utolsó csille ércet 1965. június 24-én hozták a felszínre.

Itt és most nem célunk a vashegyi bányászat történetét ismereteni. Az érdeklődőket *Volny József* (1867), *Eisele Gusztáv* (1905), *Papp Károly* (1915) és *Gustáv Frák* (1987)¹ munkáihoz utasítjuk.

¹ Volny József: *Gömör megye bányai para* (1867). Rudabánya, 2003 (reprint); Eisele Gusztáv (szerk.): *Gömör és Borsod vármegyék bányászati és kohászati monografiája I. Gömör és Kishont törvényesen egyesült vármegyének bányászati monografiája*. Selmecbánya, 1907; Papp Károly: *A Magyar Birodalom vasérc- és kőszénkészlete*. Bp. 1915; Frák, Gustáv: *Banictvo v Železníku. Dejiny banictva a tryednych bojov*. Košice-Rimavská Sobota, 1987. (A közreadó.)

Az 1890-es évek elején a kincstár még viszonylag szerény termelést folytatott a *Vashegyen*, mindössze 60-80 munkással. Ezért sok tekintetben rászorult a jóval nagyobb volumenű társulati bányászat segítségére. A *Rima Rt.* ugyanis akkor már 600 fővel művelte bányáit, és kiépített infrastruktúrával rendelkezett. A kincstár kénytelen volt a társulattól rakodóteret és szállítási lehetőséget bérelni a 13 km hosszú Vashegy-likéri kötélpályán. *Likérről* vasúton fuvarozták tovább az ércet a tiszolci kohóba. (A kincstár csak jóval később, 1901-02-ben építi majd meg a Vashegy-tiszolci kötélpályáját, aminek létesítéséről már az 1892. évi bejárás során tárgyaltak.) A jegyzőkönyvből kitűnik, hogy bányavágotokat, sőt bányatelkeket és munkásokat is bérelt egymástól kölcsönösen a két bányauzem. Kapcsolatuk mégsem lehetett harmonikus, mert néhány vitás kérdés nyitott maradt, azokat a felsőbb vállalati szervekhez irányították.

A bányabejárási bizottságban szereplő személyek közül a kor neves szakembere volt *Wágner Vilmos* (1839-1900) és *Bránszky Vendel* (1845-1915)². Érdekes, hogy 1892-ben *Eisele Gusztáv* (1861-1911) volt a *Rima Rt.* vashegyi bányáinak az igazgatója, valamilyen okból mégsem ő képviselte a társulatot a megbeszéléseken.

Néhány szó a kéziratról: külső jegyei mindenben megegyeznek az általunk korábban ismertetett 1893. évi dokumentummal, így ezek bemutatásától eltekintünk. Terjedelme 7 számozott ív (28 számozatlan oldal). Érdekessége, hogy az üres hátlapon teljes egészében megmaradt az íveket összefogó nemzeti színű zsineget a papírhoz erősítő viaszpecsét *Magyar Királyi Vasgyári Gondnokság* körirattal. Az eredeti szövegen csak kisebb helyesírási korrekciókat végeztünk, amelyek a jobb megértést szolgálják (egybe-különírás, központosítás, cz helyet c stb.), a nyelvi jellegzetességeket azonban meghagytuk. Szögletes zárójelben a közreadó kiegészítései szerepelnek. Néhány helyen lábjegyzetben fűztünk magyarázatot a leírtakhoz.

² *Wágner Vilmos* életrajza a *Bányászati és Kohászati Lapok* 1900. évi évfolyamának 44-46. oldalán olvasható. *Bránszky* (vagy *Branszky*) *Vendel* nekrológja ugyancsak a BKL-ben, az 1915. évi évfolyam II. kötetének 330. oldalán található, arcképpel. (A közreadó.)

Jegyzőkönyv

Felvetetett Vashegyen 1892. évi október hó 25-29. napján.

Tárgy

A vashegyi bányák főbejárása a m. kir. pénzügyministerium f. évi október hó 13án 65089. sz. alatt kelt rendelete alapján.

Jelen voltak

Návay Gyula kir. bányatanácsos, a pénzügyministerium vasműosztályának megbízottja.

Wágner Vilmos k. főbányatanácsos, z[ólyom] brézói m. kir. vasgyári hivatal főnöke.

Bránszky Vendel kir. bányafőmérnök.

B e v e z e t é s

I. A főbejárési bizottság a télies időjárás bekövetkezése folytán nem tartotta célszerűen kivihetőnek, hogy ez alkalommal az összes kincstári vaskőbányák bejárassanak és a főbejárást ezúttal csakis a Vashegyen tartotta meg, hol halaszthatatlan ügyeket kellett mielőbb elintézni.

A tervezett vashegy-tiszolci kötélpálya

II. A főbejárési bizottság Kobialka János v[ajda] hunyadi mérnökkel együtt, ki szintén a főbejáráshoz kirendeltetett, október 24-én indult el Z[ólyom] Brézóról és este Tiszolcra érkezett. Másnap, október 25-én délelőtt bejárta a tiszolci vasgyár ércrakodó helyeit a vasúti állomáson, és megbeszélte a legalkalmasabb pont megválasztását, ahová a vashegy-tiszolci tervezett kötélpálya érkező állomása legcélszerűbben elhelyezhető lenne.

A kötélpálya induló állomásának elhelyezésére legalkalmasabbnak találtatott: az olvasztó torok hídjának déli oldalán fekvő tér és az érc lerakására a torokhíd másik oldalán fekvő terület. Az érkező állomás oly magasságban lesz felállítandó, hogy az érkező vaskövek az ércpörkölőbe emelés nélkül beadagolhatók legyenek. Ez az olvasztó új szintje felett körülbelül 10 méter lenne.

III. Azután a bizottság Vashegyre utazott, ahová október hó 25-én este felé érkezett; ott még aznap a Ferenc József altárna szájánál fekvő tért meg szemlélte és megbeszélte azon hely megválasztását, ahol a tervezett

kötélpálya kiindulási állomása, az ércrakodó terek, tölcserék és ércpörkö-
lők célszerűen elhelyezhetők lennének.

A kötélpálya állomás berendezésére legalkalmasabbnak találtattott a
tárna szájától nyugatra fekvő hegyoldal és az állomás kiindulási pontja a
tárna szint alatt körülbelül 20 méterrel állapított meg, arra való tekin-
tettel, hogy az érctörő, ércpörkölő és érctölcserék, a nyers és pörkölt érc-
hányók kellően elhelyezhetők legyenek.

IV. A tervezett kötélpálya vonalának bejárása a beállott téli időjárás
miatt nem volt véghezvihető; javasoltatik tehát, hogy Kobiálka mérnök
jövő év tavaszán ide kiránduljon, hogy a vonalat tanulmányozza, kitűzze,
és felmérje, hogy annak alapján a tervet és a költségvetést elkészíthesse.
– Határoztatik azonban, hogy addigis egyfelől a tiszolci vasgyári üzem-
vezetőség, másfelől a vashegyi k. bányauzem-vezetőség a megjelölt kiin-
dulási és érkező állomáshelyek fekvését pontosan felmérjék és a létesít-
endő berendezésekről az eddigi tapasztalások alapján tervvázlatot tava-
szig készítsenek.

A rimamurány-s[algó]tarjáni társulattal függőben levő vítás kérdések

V. A bizottság október hó 26-án reggel a Ferenc József altárna szájá-
nál a tervezett kötélpálya állomás elhelyezését tovább tanulmányozta, az-
után a Rimamurány-salgótarjáni társulattal függőben levő vítás kérdése-
ket tárgyalta. Délután a Rimamurány-salgótarjáni társulat meghatalma-
zottja, Jelinek Ernő bányagazgató a hivatalban megjelenvén, vele a vítás
kérdések behatóan tárgyalattak.

Mindenekelőtt a Magnae Spei tárna közös használata iránt azon meg-
állapodás jött létre, hogy a k. kincstár a múltra nézve, a múltban követett
eljárás szerint járuljon hozzá a nevezett tárna fenntartási költségeihez, és
ennek folytán az utolsó két évre eső és még függőben lévő fenntartási
költségek a társulat által felterjesztett számla szerint neki kiutalványozan-
dók lesznek. A jövőre nézve pedig, tekintve, hogy a tárnának a legköltsé-
gesebb fenntartását igénylő része a szájától a Béla aknáig teljesen felha-
gyatott, és jövőre csupán a Clotilda hajtás vonal fog fenntartatni, mely
aránylag kevés költségbe kerül; a fenntartási költségek viselése a szállít-
ott vaskő mennyisége arányában osztattanak el, és amennyiben a kir.
kincstár és társulat a Clotilda folyosót nemcsak vaskőszállításra, hanem
előműveletek hajtására és berakási³ anyag termelésére is használnák, az e

³ Berakás: mai szakmai nyelven tömedékelés. (A közreadó.)

végre meddő rétegekben hajtott tárnák vagy hajtások minden hossz méterje öt métermázsa vaskő szállításával egyenértékűnek számítassék.

A társulat beleegyezik, hogy a kir. kincstár a Vashegy keleti részében fekvő bányamértékeit a Clotilda folyosóból feltárja és leművelje, s hogy az ezen művelethez szükséges faanyag a társulat III. számú aknáján át beszállíttassék, továbbá, hogy ezen aknát a kincstári munkások a be és kimenetelre használhassák. A kincstári szállítás a társulati üzem háborítása nélkül éj idején vitetik végbe, amikor a társulati fékező a k. kincstár által fizettetik, és az akna és a szállítási berendezések a kincstári szállítás által a netalán okozott megrongálás esetén a k. kincstár költségén fog kijavíthatni. A társulat fenntartja magának a jogot, hogy az akna használatát a k. kincstár szállításra nézve felmondhassa, de a felmondásnál a k. kincstárnak elegendő időt enged arra, hogy más szállítási módról gondoskodjék.

Ennek ellenében a kir. kincstár beleegyezik abba, hogy a jövő év június hó 30-án túl, amikor a Ferenc József és László tárok között fekvő kincstári 21. és 22. mezőknek a társulat által bírt bérlete megszűnik, hogy a társulat a Ferenc József kincstári altárót a saját társulati szomszéd bányamértékek kiművelésére tovább is, legkésőbb még 4 éven át, azaz 1897. évi június hó végéig használja azon kikötés mellett, hogy az altárót mindig jó karban fenntartsa és a használat befejezése után azt a bányarendőri szabályoknak megfelelően teljesen jó karban visszaadja.

Kikötetett végre az is, hogy ha netalán a kir. kincstár a Ferenc József altárnat saját céljaira egyidejűleg használni fogná, és azon vasköveket szállítana, akkor az esetben a társulat a táro szájától a mostani kötélpálya állomásig vezető gözsiklót és napi pályát⁴ a k. kincstár használatába méltányos kártérítés mellett átbocsátja.

VI. Az István sikló és napipálya építési költségeinek elosztására nézve felmerült véleménykülönbségek hosszabb ideig tárgyalatván, a kincstár képviselői az eredeti levelekben kifejezett azon megállapodáshoz ragaszkodtak, hogy az építési költségeket a kincstár és társulat a napi pályán általuk szállított vaskömmennyiségek arányában kötelesek viselni, bárhonnán és bármikor szállíttatnak is a vaskövek, a társulat képviselője pedig a megállapodást akként magyarázza, hogy a költségek elosztására csupán az 1885. évben meglévő vaskökészleteknek az 5 éven belől való elszállított mennyiségei vehetők számításba; ellenben a készletekből nem eredő és az 5 éven túl szállított vaskömmennyiségek a költség viselésnél számításba nem jöhetnek.

⁴ Napipálya: külszíni sínpálya. (A közreadó.)

A kincstár képviselői ellenvetették, hogy a megállapodásokban sem a készletek vaskömmenyiségeinek egyedüli számításba vétele, sem az öt évi határidő nem volt kimondva.

A társulat képviselője egy egyezményi tervezetre hivatkozik, melyet a társulat megküldött, mely azonban a k. kincstár által nem lett elfogadva.

A véleménykülönbségek kiegyenlíthetők nem voltak, ezen vitás kérdés elintézése és ez ügyben való döntés a felsőbb hatóságoknak fenntartatik.

Rudnai és nadabulai bányák

VII. Az 1890. évi július hó 4-én tartott bányabejárás jegyzőkönyve felolvasatván, a rudnai bányákra vonatkozó I. pontnál Bránszky főmérnök megjegyzi, hogy az utolsó időben történt észleletei alapján neki azon véleménye támadt, hogy a Kuna Tamás féle hossz mérték ugyanazon telepre volna adományozva, mint a kincstári Kelemen hossz mérték; ennél fogva határozatlik, hogy a Kelemen tárna műveleteiből a Kuna Tamás féle hossz mérték felnyitó pontja felé a telep dőlése szerint átlukasztás vitessék végbe, hogy a két hossz mérték közötti viszony felderíttessék.

VIII. A jegyzőkönyv 2. pontjában elrendelt bányatörzskönyvet üzemvezető főmérnök bemutatja, abban a bányajogosítványok – a dobsinai és még néhány új rozsnói jogosítványok kivételével – bevezetve találtak.

IX. A jegyzőkönyvnek 3. pontjában a nadabulai térmértékekre vonatkozólag üzemvezető főmérnök előadja, hogy ezen térmértékek ügye teljesen rendezve van, és hogy az új térmértékek adományozási okmányait a bányakapitányság a rimaszombati törvényszéknek a bányatelekkönyvbe való bevezetés végett beküldötte.

Ennek folytán az azok után járó bányamértéki illeték 1892. év. IV. negyedétől kezdve a rozsnói adóhivatalnál előíratott. Az új térmértékek által fedett hossz mértékek egyúttal töröltettek.

X. A jegyzőkönyv 4. pontjában felhozott rudnai bányáknál az Ede hossz mérték feltárási pontjának keresésére nézve üzemvezető főmérnök előadja, hogy több műveletet folytatott, de eredménytelenül. Az alsó Ede tárnát felnyitották és a régi műveleteket követték egy feltörésen felfelé, de nem akadtak a feltárási tárnára.

Határozatlik, hogy a jövő tavaszon a felnyitott feltörés a külszínen kitűzessék, és annak alapján a keresés tovább folytatassék.

XI. A jegyzőkönyv 5. pontjára a Flórián hossz mértékre vonatkozólag üzemvezető főmérnök előadja, hogy a Flórián hossz mérték kicövekelte-tt és a kicövekelési térképét bemutatja – tudomásul vétetik.

XII. A jegyzőkönyv VII. pontjában tárgyalt rudnai térmértékekre nézve üzemvezető főmérnök előadja, hogy a tárgyalások csekély eltéréssel a megállapított terv elfogadására vezettek; a Janka és Etelka, összesen 7 bányamérték a kincstár részére adományoztatott. Mellette pedig a Concordiának Emília nevű 4 bányamértéke lett adományozva – tudomásul vétetik.

XIII. A jegyzőkönyv VIII. pontjában említett Antal nevű bányamértékre nézve üzemvezető főmérnök előadja, hogy az Antal név alatt 3 bányamérték a kincstár számára adományoztatott – tudomásul vétetik.

XIV. A fentebbiek szerint a rudnai bányajogositványk biztosítva vannak, és a birtokrendezés az Ede hossz mérték kivételével befejezve van, most tehát beállott annak lehetősége, hogy a rudnai bányák kihasználása végett egy üzemterv kidolgoztassék. Tekintve azonban, hogy ez jelenleg nem sürgős, az üzemterv elveinek megállapítása egy, a helyszínén jövő évben tartandó főbejárás alkalmára elhalasztatik.

XV. A rudnai térmértékek adományozása folytán néhány bányajogositvány további fenntartása feleslegessé vált, tehát határozatlik, hogy a rudnai bányákon az 1890. évi 932. számú és 1874. évi 436. számú zártkutatómányok töröltessenek. Továbbá hogy az 1887. évi 1167. és 1168. számú zártkutatómányok helyébe az azok között fekvő, a térképen megjelölt ponton egy új zártkutatómány veendő, és annak adományozása után az utóbb megnevezett két zártkutatómány szintén törlendő. Még ellenben a többi zártkutatómányok továbbis fenntartandók.

Törlendő végre a Lajos Skalica hossz mérték is, melyet az Etelka új térmérték teljesen magában foglal.

XVI. A jegyzőkönyv 10. pontjában tárgyalt nadabulai bányaművelésre nézve üzemvezető főmérnök előadja, hogy a Pál és Augusta tárnák között tervezett sikló részére a kivájás elkészült, és hogy most csupán a sikló terve volna elkészítendő. Ezen terv elkészítése is csak betegsége folytán halasztatott el – határozatlik, hogy a sikló terve egy vágányra a közepén futó egyensúllyal mielőbb elkészíttessék és költségvetéssel együtt felterjesztessék.

XVII. Üzemvezető főmérnök előadja, hogy a nadabulai bányában a Felső István és Alsó István tárnák közötti szinteken sok igen szép vaskőpillérek bányabiztonsági szempontból lefejtetlenül hátrahagyottak, és javasolja, hogy kívánatos volna ezen pilléreket az üregek berakása mellett utólag lefejteni – határozatlik, hogy a hátrahagyott pillérek lefejtésére kísérlet tétessék, és ha annak költsége a vaskő jelenlegi összköltségét nem emelné, akkor az összes ércpillérek ezen módon lefejtendők lesznek.

XVIII. A nadabulai érceknek a bányán való pörkölése igen kívánatos volna, és ezen kérdés tanulmányozására a z[ólyom]brézói vasgyári hiva-

tal a bányauzem-vezetőséget utasította is – határoztatik, hogy a pörkölők felállítására szükséges tervet a bányauzem-vezetőség mielőbb elkészítse és felterjessze.

Vashegyi bányák

XIX. A bizottság Vashegyen október 27-én a bányákat bejárta, a Péter Piszmo tárnán bement, megvizsgálta az Antalbelne (?) és Péter Piszmo tárók szintjei között üzemben levő fejtéseket, előbb a 24. bányamértékben, azután a 23., 21. és 22. bányamértékekben, onnét lement az Antalbelne alatt 16 méter mélységben hajtott középfolysóra, és onnét a László táró szintjére, és végre a Ferenc József altáró szintjén a társulat által kézbe vett 21-22. kincstári bányamértékekben levő műveletekbe.

A Péter Piszmo táró szintjén az 51. határpontról vezető táró továbbis fenntartatik, mivel a 24. bányamértékben folytatott fejtések még be nem fejeztettek.

A 24. bányamértékben, a 3. telepen 7 fejtő csapat találatott. A fejtő pászták a keleti és középső részei 10-12 méter magasságban haladtak, míg a nyugati részben 8 méter magasságban hajtattak. A 23. bányatelekben egy 3 munkásból álló fejtőcsapat 8-9 méter magasságban dolgozott.

A 21. és 22. bányatelekben a 3. vaskőtelepen 2 fejtőcsapat 6-7 méternyi magasságban dolgozott. A berakás szabályszerűnek találatott.

A vaskő mindezen fejtő helyeken igen szép és tiszta és gazdag mennyiségben fordul elő.

A vaskőtelep előjövetele azonban igen szabálytalan és folyton változó alakban mutatkozik. Ennek folytán igen kell vigyázni arra, hogy a település egyes elszigetelt érc fészkei lefejtetlenül hátra ne hagyassanak – határoztatik ennél fogva, hogy az egyes fejtőpásztákból a bányatelek határáig több kutató keresztvágatok hajtassanak, hogy a település minden része jól átkutatva és feltárva legyen, és aszerint teljesen lefejtessék.

XX. A 21. és 22. bányatelek 2 telepén jelenleg nincs fejtés az 1890. évi bányafőbejárás határozata szerint ezen telep tisztátalan vaskőveiből próbák küldettek V[ajda] Hunyadra vegyelemzés végett, mely ezen vaskővek vastartalmát igen csekélynek találta, úgy hogy a telep ezen részre lefejtésre méltónak nem tartatik.

XXI. Az Antal folyosó alatt 16 méter mélységben hajtott keresztfolyosó, mely a Dénes aknából már 24 évvel ezelőtt indíttatott meg, és mely a folyó év elejétől kezdve tovább folytatott, jelenleg körülbelül 110 méter hosszúságú. Annak elején a 3. telep körülbelül 15 méter vastagságban van átmetszve, a 2ik telepből barna és pátvaskő vegyítve és

szegény minőségben találtatott. Az 1ső, vagyis fekü telep két nap előtt éretett el szintén kovás és ankerites minőségű vaskövel, mely egyébiránt az 1ső telep szélső rétegeiben máshol is előfordul.

A László tárna szintjén a 3. telepben a 23. bányatelek nyugati részében egy fejtőcsapat 2 méter magasságban lévő pásztnán barnavaskövet termelt, ugyanazon telepben a 21. és 22. telek keleti részén egy fejtőcsapat szintén 2 méter magasságban pátvaskövet termelt. Ugyanazon telep és telekben a keresztvágattól nyugatra egy 3. fejtőcsapat az alsó szinten pátvaskövet termelt.

A 21. és 22. telekben a 2. telepben a középső keresztvágattól keletre egy csapat az alsó szinten pátvaskövet mívelt, mely e helyen igen szép minőségű, azonban a szélső keleti vájvégen ismét szegényebb pátvaskövek kezdenek mutatkozni.

A 2. telep fekjén a László szinti középső keresztfolyosóból egy feltérés hajttatik a 20 méterrel feljebb fekvő keresztfolyosó felé, hogy avval az összeköttetés létrehozassék.

Az 1ső telepben semmi fejtés nem találtatott. A múlt évben ott üzemben volt 2 fejtést a folyó év elején be kellett szüntetni, azon üledés miatt, mely ezen telepen a társulat⁵ által a mélyebb szinteken folytatott mívelés következtében előfordult. Ugyanis a társulat az általa bérelt alsóbb szinteket nagy eréllyel lefejtette, és ennek folytán a László tárna szinten lévő kincstári műveleteken az összes rétegek megrepedeztek, az ácsolatok nagy része összetört, úgy hogy minden munkát ott beszüntetni kellett.

Ezen telepben a pátvaskő igen jó és gazdag minőségben fordul elő, úgy ezen telepen, mint a 21. és 22. bányamértékben előjövő többi vaskőtelepeken is.

A lefejtés csak azután lesz szabályszerűen folytatható, midőn a társulati bérlet jövő év június végével megszűnik, és az alsó műveletek többé nem folytattatnak – határoztatik, hogy a bányauzem-vezetőség ezen körülményre való tekintettel a pátvaskő-termelést a 23. és 24. telkekben akképp folytassa, hogy a tiszolci vasgyár pátvaskő szükséglete amennyire lehet, innét fedzessék.

XXII. A Ferenc József és László altárók szintje között fekvő és a társulat által bérelt 21. és 22. kincstári telek bejárásánál találtatott, hogy a társulat az 1ső telepet már majdnem teljesen lefejtette; de a 2. és 3. telepek felső részei még lefejtetlenek; azokon azonban nagy erővel éjjel-nappal dolgoznak, úgy hogy valószínűleg a jövő év június végéig e telepeket is a László szintig le fogják fejteni. A berakatokat szabályszerűen vége-

⁵ Társulat: a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. (A közreadó.)

zik és az altárnát rendszeresen fenntartják; a társulat a kincstártól bérelt telekrészből f. évi szeptember hó végéig 390.041 métermázsát termelt és szállított ki – határoztatik, hogy az üzemvezetőség most bérlet végével különösen felügyeljen arra, hogy a berakatok mindenütt a kellő módon végeztesenek, nehogy azok hiányossága később a kincstári művelet szabályszerű vezetését meggátolja, és nehogy azt költségessé tegye, továbbá a bányaiüzem-vezetőség jelentést teend jövő évi május hó második felében, hogy a bérelt bányatelek-résznek visszavétele iránt a m. kir. Pénzügyministerium kellő időben intézkedhessék.

XXIII. A Clotilda társulati folyosó használata végett a társulattal a jegyzőkönyv V. pontja szerint megegyezés jövén létre, határoztatik, hogy a bányaiüzem-vezetőség a 49. és 50. kincstári bányatelkeket ismét fejtés alá vegye, továbbá hogy a kincstári 53. és 67. bányatelkekbe feltáró műveletet mielőbb megindítson, és ha ezen telkek feltárattak, utánok az 56. és 60. kincstári telkek lesznek feltárandók. Ezen feltárások célszerű végbevitelére szempontjából kívánatos, hogy a bányaiüzem-vezetőség a szomszéd társulati műveleteket előbb lehetőleg át tanulmányozza, és annak alapján készítse el az említett bányatelkek feltárására való tervét. Ezen feltárásokról, mint előművelési munkálatokról a terv és költségvetés felterjesztendő.

XXIV. A múlt bányafőbejárás jegyzőkönyvének 14. pontjára nézve megjegyeztetik, hogy a kötélpálya-állomáson felállított kincstári hídmérlegen tett próbamérések következtében 1890. évtől kezdve folyó évi szeptember hó végéig a termelés megállapítására nézve a bányacsillék ércartalma 15 métermázsával számított.

Tekintve azonban, hogy a szeptember végén Vashegyen tartott leltározás azt mutatta, hogy ezen számítás mellett a készleteknél $1\frac{3}{4}\%$ hiány keletkezett, és az találtatott, hogy a hiány oka a 15 q súllyal való számítás magasságából eredt, a csillék október hótól kezdve $13\frac{1}{2}$ q-val számoltatnak mindaddig, míg a hiány fedezve lesz. Azután ismét próbamérések fognak tartatni, hogy a helyes csillesúly megállapíttassék.

A kincstári vaskövet a bányából a kötélpálya-állomásra társulati munkások szállítják, és azok töltik a tölcsekrebe; tekintve hogy a kötélpálya állomáson a kincstárnak semmi közege nincs, ki felügyelne arra, hogy a társulati munkások a kincstári vaskövet pontosan kiszállítják és hiány nélkül a kincstári rakodókba helyezik, tekintve, hogy ezen idegen munkások kincstári felügyelet nélkül oly szabálytalanságokat követhetnek el, melyek a kincstárt megkárosíthatják, határoztatik, hogy f. évi november hó 1-től kezdve egy megbízható kincstári munkás 80 kr[ajcár]nyi napibérrel e célra alkalmaztassék, üzemvezető főmérnök ez állomásra Krsnavi (?) József bányászt ajánlja.

Javasoltatik egyúttal, hogy ezen munkás napibére a bányász csoportok keresetébe beszámíttassék, illetőleg abból fedeztessék.

XXV. A Péter Pizsmo tárna szájánál a folyó évben felépült a rendelő épület, mely a kovácsműhely, raktár, bányafelőri szoba, munkáslaktanya és rendelőszoba helyiségeket foglalja magában. Ezen épület tető alatt és bevakolt falakkal taláztatott, és az a folyó évben még a használatnak átadatni fog.

XXVI. A vashegyi kincst. bányákról Cséti tanár által múlt évben készített általános bányatérkép az idő rövidege miatt nem volt ellátható mindazon adatokkal és kellékekkel, melyek a bányaművelés szempontjából megkívántatnának, nevezetesen hiányoznak abból a keleti bányákon véghez vitt összes műveletek feltüntetése, továbbá a település földtani viszonyainak megjelölése; a keresztmetszetek stb.; javaslatba hozatik tehát, hogy Cséti tanár a jövő évi szünidők alatt ide ismét meghívassék, hogy az általa készített bányatérképet kiegészítse, és a hiányzó adatokat a Rónay által 20 év előtt készített térkép mintája szerint a térképre rávezesse.

XXVII. A múlt bányafőbejárás jegyzőkönyvének 28. pontjára vonatkozólag megjegyztetik, hogy Turek Ferenc bányagyakornok 1891. évi március hótól 1892. évi március hóig ide a Vashegyre lett beosztva, hogy egyrészt a bányauzemvezető főmérnöknek segítségére legyen, de főleg azért, hogy a több év óta hiányzó bányaméréseket végbe vigye és a térképeket elkészítse. Turek itteni szolgálata alatt két térképet el is készített.

Turek azonban az itteni viszonyoknak meg nem felelt, és ezért innét elhelyeztetett. Eltávozása óta hiányzik itt a bányagyakornok, ki a bányauzemvezetőnek segítségére lenne, ki a további bányaméréseket folytonosan megtenné és a még hiányzó bányatérképeket is elkészítené.

A zólyom-brézói vasgyári hivatal egy megfelelő bányagyakornok megszerzése végett minden irányban lépéseket tett, de sikertelenül, mert selmeci bányaadakémiából utolsó években igen kevés végzett bányász került ki, és ama kevés is a magán bányáknál azonnal évi 600-700 frt fizetéssel alkalmazást nyert, tehát igen nehéz 1 ft és 1 ft 25 krnyi napidíjjal bányagyakornokot kincstári szolgálatba kapni. Javaslatba hozatik, hogy egy bányagyakornok magasabb napidíj mellett a vaskőbányákhoz felveszessék, és hogy e tekintetben a hivatalnak a kellő meghatalmazás kiadás-sék.

XXVIII. A bányauzem-vezetőségénél 500 frtnyi évi fizetéssel a múlt évig Lipták Lajos altiszt szertárnok végezte az irodai munkákat, a szertár kezelését és egyúttal a számadások összeállításánál és rajzvázlatok készítésénél is alkalmaztatott. Ő 1891. évi február hóban a kincstári szolgálatból kilépett, és helyébe azóta itt Chovanecz József díjnok 80 krnyi napi-

bérrel alkalmaztatik, ki a fentebb elősorolt teendőknek egyáltalában meg nem felel – javaslatba hozatik, hogy a hivatal az állomásra egy bányaoskolót végzett egyént 1 ft 10 – 1 ft 20 krnyi napibérrel felvegyen, és neki egy bizonyos idő alatti ideiglenes szolgálat után az altiszti kinevezést kilátásba helyezze.

XXIX. A kötélpálya-állomáson a kincstár a társulattal tíz évi időtartamra a vaskőkészlet lerakására és a kovácsműhely elhelyezésére külön területeket bérelt ki, tekintve, hogy ezen területek bérleti ideje 1895. évben lejár – határoztatik, hogy a bányaüzem-vezetőség a bérleteknek a kellő időre való meghosszabbítása iránt felterjesztést tegyen, egyúttal a kötélpálya-szerződés érvénybe lépésének és megszűnésének pontos időmegjelölése iránt felvilágosítást kérjen.

XXX. A m. kir. pénzügyministerium egy utolsó időben kiadott rendelete értelmében a tiszolci olygonit⁶ bányák üzembe hozatala ismét kilátásba van helyezve, ha ezen eset beállana, úgy javaslatba hozatik, hogy a tiszolci bányákhoz felörnek a már ott előbbeni időkben alkalmazott és most itten elfoglalt Schlosser Samu ideigl. felör ismét Tiszolcra áthelyeztessék, és hogy helyébe a pátvaskövek mérlegeléséhez esetleg Chovanecz itteni díjnok alkalmaztassék.

Dobsinai bányák

XXXI. A dobsinai bányán a Wolfseifen és Steinseifen és Feschner-Grundt bányabirtokosok a folyó évben térmértékre való átfektetés és bányarendezési új tervet készítettek, és a f. évi október hó 24-én Dobsinán tartott bányaértekezleten bemutatták.

A kincstár részéről Bránszky főmérnök ezen tervet tudomásul vette, és a tervrajzot tájékozás végett magával hozta. Ezen terv megsejmléltetvén az találtatott, hogy a kincstári Fortuna és Károly hossz mértékek átfektetésére tervezett két bányamérték elhelyezése nagyon déli irányban van eltolva, hol a városi altárna feltárásai szerint vaskőtelep előjövettelre kevesebb kilátás van.

A bányaüzem-vezetőség 1890. évi 565. számú jelentésével átfektetésre tervezett két bányamérték fekvése sokkal északibb, és több reményt ad arra, hogy a városi altárna által feltárt vaskőtelepet részben magába foglalja – határoztatik, hogy Bránszky főmérnök legközelebb a dobsimai bányákat bejárja, különösen a városi altárót és az Esechiel (?) tárót, és utóbbinak műveleteit megsejmlélje a végből, hogy az ottani települési viszo-

⁶ Olygonit (oligonit): mangánban gazdag sziderit. (A közreadó.)

nyokat tanulmányozza, és azokból a városi altáró által feltárt vaskőtelep csapását és a felső szintekbeni dőlését, amennyire lehet, megállapítsa, és ezen tanulmánya alapján a kincstári Fortuna és Károly hosszértéknek termértékekre való átfektetésére a legelőnyösebb és a kincstári jogok megvédésére legalkalmasabb tervet elkészítse, és azt a fent említett bányabirtokosoknak a bányabirtok rendezésére bemutassa. Ezen kiküldetéséről azután a pénzügyministeriumhoz a z[ólyom] brézói vasgyári hivatal útján jelentést tegyen.

XXXII. A dobsinai bányán Sprung vidékén egy hatósági bányabejárásra Bránszky főmérnök meghivatván avégből, hogy a Coburg-Koháry herceg bitokában lévő Etelka nevű régi termérték kicövekelési tárgyalásánál a kincstári bányabirtokot képviselje: jelenti, hogy a kicövekelés első terve a Gabriel nevű kincstári hosszértéket elfedte, de hogy ezen terv hatóságilag tévesnek nyilvánítván, a valódi termérték határai az említett kincstári hosszértéket nem érintették, és azért annak kicövekelése ellen kifogást nem emelt.

Üzemvezető főmérnök bemutatja ez alkalommal a Gábor (Gabriel) hosszértéknek egy 1842. évben készített kicövekelési tervét, mely tévesen tünteti fel ezen kettős hosszérték fekvését, és jelenti, hogy kívánatos volna a jogosítvány biztosítása céljából a helyes kicövekelés végett a lépéseket megtenni; határoztatik, hogy üzemvezető főmérnök a Gábor kettős és a szomszéd Regina nevű kincstári hosszértékek hatósági kicövekelésére a szükséges intézkedéseket a kedvező időjárás beálltával megtegye.

XXXIII. Az Abaúj-Torna megyében, Szt. András községben fekvő kincstári hosszérték térrajzát⁷ üzemvezető főmérnök felmutatván, és ezen bányajogosítvány értékességét kiemelvén, elismeri annak szükségét, hogy annak termértékekre való átfektetése a m. kir. pénzügyministerium 1891. évi november hó 21-én 91086. sz. alatt kelt rendelete értelmében a kincstári jogok megvédése szempontjából véghez viendő lenne; határoztatik, hogy ezen hosszértéknek átfektetésére 4 bányamérték adományozása kérendő, és hogy erre a szükséges intézkedések haladéktalanul megteendők.

Más tárgy nem lévén, a jegyzőkönyv lezáratott.

Kelt mint fent.

Návay Gyula
Wágner Vilmos
Bránszky Vendel

⁷ Az *Esztramos-hegy* vasérctelepéről van szó. (A közreadó.)